

Finansal tabloların karşılaştırılabilirliği ve denetim ücreti: Türkiye’ye ilişkin bulgular

Serkan Terzi*

*Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü. Çankırı, 18100, Türkiye. E-posta: serkanterzi@karatekin.edu.tr. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6175-3397>

MAKALE BİLGİSİ

Geliş: 12.11.2023
Kabul: 29.03.2024
Çevrimiçi kullanım tarihi: 28.06.2024
Makale Türü: Araştırma makalesi

Anahtar Kelimeler:
Finansal tablo,
karşılaştırılabilirlik,
denetim ücreti.

ÖZ

Bu çalışmada finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin denetim ücretine etkisi incelenmiştir. Bu amaçla, Borsa İstanbul’da 2020-2022 döneminde işlem gören 186 şirketin verileri temin edilmiştir. Veriler, Eikon data stream ve Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)’ndan toplanmıştır. Araştırma hipotezini test etmeden önce çoklu bağlantı sorunu olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma hipotezinin test edilmesi için OLS regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre finansal tabloların karşılaştırılabilirliği ile denetim ücreti arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Buna göre finansal tabloların karşılaştırılabilirlik özellikleri, denetim ücretini etkilememektedir. Ayrıca şirket büyüklüğü ve dört büyük denetim şirketi ile denetim ücreti arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Bu çalışmanın literatüre katkısı, Türkiye’de yapılan ilk çalışma olması ve finansal tabloların karşılaştırılabilirlik ile denetim ücreti arasında bir ilişkinin bulunamamasıdır.

Financial statement comparability and audit fee: Evidence from Türkiye

ARTICLE INFO

Received: 12.11.2023
Accepted: 29.03.2024
Available online: 28.06.2024
Article type: Research article

Keywords:
Financial statement,
comparability, audit fee.

ABSTRACT

This study examines the impact of financial statement comparability on audit fee. For this purpose, data of 186 companies traded on Borsa İstanbul in the 2020-2022 periods were obtained. Data was collected from Eikon datastream and the Public Disclosure Platform (KAP). Before testing the research hypothesis, multicollinearity problems were examined. OLS regression analysis was used to test the research hypothesis. According to the findings, no significant relationship was found between financial statement comparability and the audit fee. Accordingly, financial statement comparability features of financial statements do not affect the audit fee. In addition, a significant and positive relationship was found between company size and the big 4 audit companies and audit fee. The contribution of this study to the literature is that this study is the first study conducted in Türkiye and that there is no relationship between the comparability of financial statements and the audit fee.

1. Giriş

Muhasebede karşılaştırılabilirliğin işletmelerin finansal durum ve faaliyet performansları ile operasyonlarının daha iyi anlaşılmasına katkı sağladığına yönelik yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (De Franco, Kothari ve Verdi, 2011; Kim, Kraft ve Ryan, 2013; Kim, Li, Lu ve Yu, 2016; Sun, Li ve Qi, 2022). Son yıllarda yapılan bazı çalışmalarda karşılaştırılabilirliğin muhasebe standartlarının uyumlaştırılması ve gerçeğe uygun değer muhasebesi ile (Ahn, 2022), denetim kalitesi, denetim etkinliği ve denetim riski ile (Francis, Pinnuc ve Watanabe, 2014; Kang, Kim, Lee ve Lee, 2015; Zhang, 2018; Ahn ve Sonu, 2021; Sousa, Riberio ve Vicente, 2021; Smith, 2022), muhasebe hilesi ile (Blanco, Dhole ve Gul, 2023), vergi planlaması (Majeed ve Yan, 2019; Hong, Ryou ve Srivastava, 2023), kazanç yönetimi, hisse getirisi, kredi riski ile (Kim ve diğerleri, 2013; Akan ve Toutouchi Asl, 2018; Farshadfar, Samarbakhsh, ve Jiang, 2023), kurumsal yönetim uygulamaları ile (Ning, Ullah, Majeed ve Zeb, 2022; Wang, Zhang, Ho ve Usman, 2023) ilişkisi incelenmiştir.

Hong ve diğerleri (2023, s. 86) yaptıkları çalışmada karşılaştırılabilirliği, kullanıcıların emsal şirketlerin ekonomik performanslarındaki benzerlikleri ve farklılıkları daha iyi tanımlamasına olanak tanıyan finansal tabloların bir özelliği olarak tanımlamaktadır.

Karşılaştırılabilirlik kavramı, Türkiye dahil Dünya’da çoğu ülkede uygulanan Uluslararası Muhasebe Standartlarının (UMS)’nin ayrılmaz bir parçası olan Kavramsal Çerçeve’de yer almakta olup, muhasebe bilgilerinin niteliksel özelliklerinden birisi olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından finansal tabloların karşılaştırılabilirliği, finansal tablolarda ve dipnotlarında yer alan finansal bilgilerin kullanılabilirliğini artıran temel bir özellik olarak vurgulanmaktadır. Kavramsal Çerçeve’de karşılaştırılabilirlik, “*kullancıların kalemler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları belirleyebilmesini ve anlayabilmesini sağlayan niteliksel bir özellik*” olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle karşılaştırılabilirlik için en az 2 kaleme ihtiyaç duyulmaktadır.

UMS'nin birçok ülkede uygulanmaya başlanmasından sonra karşılaştırılabilirlik konusundaki akademik araştırmalar da artmıştır. İkelere dayalı bir muhasebe standardı olan UMS'lerin uyumlaştırılması, şirket yöneticilerinin muhasebe politikalarının seçimi konusundaki takdir yetkisini arttırmış olup, böylece bir ülke içindeki şirketler arasında veya farklı ülkelerdeki şirketler arasında finansal tabloların karşılaştırılabilirliği sorununu gündeme getirmiştir (Kang ve diğerleri, 2015, s. 361). Ancak De Franco ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışmada karşılaştırılabilirliğin finansal analistlerin geleceğe yönelik tahminlemeleri için yararlı olduğu ifade edilmiştir.

Finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin denetim ücreti ile de ilişkisi bulunmaktadır. Zhang (2012), Yang, Zhou ve Wang (2016), Zhang (2018) ve Sun ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmalarda finansal tabloların karşılaştırılabilirlik özelliklerinin artmasının denetim ücretini azalttığı tespit edilmiştir. Denetim ücreti, denetçi tarafından, müşterisi olan şirkete verilen denetimi hizmetinin bedeli (fiyatı) olup, denetçinin risk algısı, kar beklentisi ve yapılacak işin nitelikleri gibi birçok faktörden etkilenmektedir (Terzi ve Kıymetli Şen, 2023a, s. 311).

Literatürde finansal tabloların karşılaştırılabilirliği ile denetim ücreti arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktayken, Türkiye’de finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin denetim ücreti ile ilişkisini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada, Borsa İstanbul’da işlem gören şirketler üzerinden finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin denetim ücretine etkisi incelenmiştir. Çalışmada karşılaştırılabilirliğin ölçümünde De Franco ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışma esas alınmıştır.

2. Literatür araştırması ve hipotez geliştirme

De Franco ve diğerleri (2011) tarafından karşılaştırılabilirlikle ilgili yapılan çalışmada, karşılaştırılabilirliğin analistlerin yalnızca karşılaştırılabilir (emsal) şirketler arasındaki ekonomik benzerlikler ve farklılıklar hakkında daha bilinçli analizler yapmalarını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda ekonomik olayların şirket performansına nasıl katkıda bulunduğunu daha iyi kavramalarını sağladığını ortaya koymuştur. Bu durum da analistlere, harcadıkları zamanı azaltma konusunda yardımcı olmaktadır. Ayrıca şirketlerin gelecekteki performanslarının tahminlenmesinde de daha sağlıklı bilgiler sağlayacaktır. Benzer şekilde Kim ve diğerleri (2013) tarafından yapılan çalışmada,

karşılaştırılabilirliğin kullanıcılar açısından muhasebe bilgilerinin daha standart şekilde ve daha az yargıya dayalı hesaplamalar yapmalarını kolaylaştırdığı ifade edilmektedir.

Denetim ücreti, birçok çalışmada denetim kalitesinin bir unsuru olarak araştırılmış ve denetim kalitesi ile denetim ücreti arasında ilişki tespit edilmiştir (Alali, 2011; Cho Ki ve Kwon, 2017; Saheed, Ajibola ve Adedoyin, 2021; Terzi ve diğerleri, 2022). Zhang (2018) tarafından yapılan çalışmada, denetim kalitesi ile karşılaştırılabilirliğin ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışmada karşılaştırılabilirliğin denetim kalitesiyle pozitif yönlü, denetim ücreti ve denetçi raporunun imzalanma tarihi ile negatif yönlü ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Kang ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada da denetim süresi (denetim saati) ile karşılaştırılabilirlik ilişkisi incelenmiş ve bu ilişki anlamlı ve negatif yönlü olarak bulunmuştur. Bunların yanında Francis ve diğerleri (2014) ve Smith (2022) tarafından dört büyük denetim şirketi ve denetim şirketi rotasyonu ile karşılaştırılabilirlik ilişkisi incelenmiştir.

Sun ve diğerleri (2022, s. 4632) tarafından yapılan çalışmaya göre finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin en az iki nedenden dolayı denetim ücretlerini azaltması beklenmektedir. Birinci neden olarak karşılaştırılabilirliğin, bilgi toplama ve işleme maliyetini azaltması, ikincisi olarak da finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin artmasının denetçiler ve müşteri şirketin yöneticileri arasındaki bilgi belirsizliğini ve asimetrisini azaltacağı ve buna bağlı olarak da denetim riskinin azalacağı için denetim ücretinin de azalacağı ifade edilmektedir. Finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin denetim ücretine etkisine yönelik çalışmalar Zhang (2012), Yang ve diğerleri (2016) ve Sun ve diğerleri (2022) tarafından yapılmıştır.

Zhang (2012) tarafından muhasebe karşılaştırılabilirliği ile denetim ücreti, denetçi raporunun imzalanma tarihi, denetim kalitesi ve denetçi görüşü arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada araştırma konularından biri olarak muhasebe karşılaştırılabilirliğinin denetim ücreti üzerinde negatif yönlü etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmada karşılaştırılabilirliğin ölçümünde De Franco ve diğerleri (2011) tarafından geliştirilen ölçüm kullanılmıştır. Çalışmada, finansal tablo karşılaştırılabilirliğinin denetim ücreti üzerinde etkili ve negatif yönlü bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Yang ve diğerleri (2016) tarafından denetim ücreti ile finansal tabloların karşılaştırılabilirliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada da karşılaştırılabilirliğin ölçümünde De Franco ve diğerleri (2011) tarafından geliştirilen ölçüm kullanılmıştır. Yapılan çalışmada karşılaştırılabilirlik değişkeni ile denetim ücreti arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki bulunmuştur.

Sun ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmada finansal tablo karşılaştırılabilirliğinin denetim hizmetinin fiyatlandırılması üzerine etkisi incelenmiştir. Bu çalışmada da De Franco ve diğerleri (2011) tarafından geliştirilen ölçüm kullanılmıştır. Çalışmada finansal tablo karşılaştırılabilirliğinin denetim ücreti üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca denetçilerin finansal tablolarının karşılaştırılabilirliği daha fazla olan müşterilerden, daha düşük denetim ücreti talep ettiği ifade edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre karşılaştırılabilirlik değişkenleri ile denetim ücreti arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki bulunmuştur.

Türkiye’de denetim ücreti ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalardan bazılarında kurumsal yönetim uygulamaları (Terzi ve Kıymetli Şen, 2023a), denetim kalitesi ve denetçinin özellikleri (Terzi, Kıymetli Şen ve Özkan, 2022; Terzi ve Kıymetli Şen, 2023b), gerçeğe uygun değer muhasebesi (Terzi ve Kıymetli Şen, 2022) ile denetim ücreti arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu çalışmaların yanında Türel, Yılmaz ve Özveren (2022) tarafından denetim ücretlerinin analizi, Acar (2022) tarafından denetim ücretini etkileyen faktörler, Tuan, Besen ve Saygı (2019) ve Yeşilçelebi ve Altunel (2022) tarafından da denetim kalitesinin unsurlarına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Akan ve Toutouchi Asl (2018) tarafından finansal tabloların karşılaştırılabilirliği ile hisse senedi fiyatı arasındaki ilişkiye yönelik ampirik bir çalışma yapılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalara bağlı olarak aşağıdaki araştırma hipotezi geliştirilmiştir.

H1. Finansal tabloların karşılaştırılabilirliği ile denetim ücreti arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır.

3. Araştırma tasarımı

3.1. Örneklem seçimi ve veri toplama

Çalışmada kullanılan veriler, Eikon datastream programı ve Kamuyu Aydınlatma Platformu kullanılarak temin edilmiştir. Türkiye’de denetim ücretlerine ilişkin bilgilerin, 31 Aralık 2021 tarihinden itibaren karşılaştırmalı olarak verilmeye başlanmasından dolayı, analiz dönemi 2020-2022 arası olarak seçilmiştir. Bu nedenle Borsa İstanbul’da 2020-2022 döneminde kesintisiz işlem gören şirketlerin verileri, analize dahil edilmiştir.

Borsa İstanbul’da işlem gören 478 şirketin finansal tablo taksonomilerinin farklılığı gibi nedenlerden dolayı 136 mali kuruluş ile 2020-2022 döneminin herhangi bir dönemine ait verilerine erişilemeyen 94 şirket ile, özel hesap dönemine sahip 5 şirket analizden çıkartılmıştır. Geriye kalan 243 şirketten 46 tanesinin 2020-2022 döneminin herhangi bir dönemine ait denetim ücreti bilgilerine ulaşılammış ve sektöründe karşılaştırma yapılması için yeterli benzer şirket olmayan 11 şirket de analizden çıkartılmıştır. Sonuç olarak, analize 186 şirketin verileri ile devam edilmiştir. Analize dahil edilen şirket sayıları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Örneklem seçimi

	Şirket sayıları
Borsa İstanbul’da 2020-2022 döneminde işlem gören şirket sayısı	478
- Mali kuruluşlar	(136)
- Eksik veri içerenler	(94)
- Özel hesap dönemi olanlar	(5)
- Denetim ücreti bilgisi olmayanlar	(46)
- Sektöründe yeterli karşılaştırılabilir şirket olmayanlar	(11)
Örneklem sayısı	186

3.2. Yöntem

Finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin denetim ücretine etkisini incelemek amacıyla aşağıdaki regresyon modelleri (1 ve 2) oluşturulmuştur.

$$LNAF_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{CompIND}_{it} + \beta_2 \text{BIG4}_{it} + \beta_3 \text{SIZE}_{it} + \beta_4 \text{ROA}_{it} + \beta_5 \text{LEV}_{it} + \beta_6 \text{LOSS}_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$LNAF_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Comp4}_{it} + \beta_2 \text{BIG4}_{it} + \beta_3 \text{SIZE}_{it} + \beta_4 \text{ROA}_{it} + \beta_5 \text{LEV}_{it} + \beta_6 \text{LOSS}_{it} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

Araştırma hipotezini test etmek amacıyla Zhang (2012), Yang ve diğerleri (2016) ve Sun ve diğerleri (2022) tarafından da kullanılan De Franco ve diğerleri (2011)’nin karşılaştırılabilirlik ölçüsü kullanılmıştır. De Franco ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışmada karşılaştırılabilirliğin ölçümünde iki değişken kullanılmıştır. Bu değişkenlerden ilki, aynı sektörde yer alan şirketler ile yapılan karşılaştırma ölçüsünün ortanca değeri (CompIND), ikincisi ise en iyi karşılaştırma ölçüsüne sahip 4 şirketin ortalama değeridir (Comp4). Bu nedenle araştırma hipotezini test etmek amacıyla karşılaştırma ölçüsü iki değişken ile ölçülmüş ve buna bağlı olarak da iki model oluşturulmuştur. Ayrıca modele diğer çalışmalarla (Zhang, 2012; Yang ve diğerleri, 2016; Sun ve diğerleri, 2022) uyumlu olacak şekilde dört büyük denetim şirketince denetimin yapılıp yapılmaması (BIG4), şirketlerin büyüklükleri (SIZE), aktif kârlılık oranı (ROA), finansal kaldıraç oranı (LEV) ve ilgili dönemde zarar olup olmadığını (LOSS) gösteren kontrol değişkenleri dahil edilmiştir.

Modeldeki değişkenlerin açıklamaları ve hesaplamaları aşağıdaki gibidir:

LNAF	: Denetim ücretinin doğal logaritması
CompIND	: Aynı sektördeki benzer şirketlerin karşılaştırma ölçüsünün ortanca değeri (De Franco ve diğerleri, 2011)
Comp4	: Aynı sektördeki en iyi 4 karşılaştırma ölçüsüne sahip şirketlerin ortalama değeri (De Franco ve diğerleri, 2011)
BIG4	: İkili değişken (1: dört büyük denetim şirketi tarafından yapılan denetimler)
SIZE	: Toplam aktifin doğal logaritması,
ROA	: Vergi öncesi aktif kârlılık oranı
LEV	: Toplam borcun toplam aktife oranı
LOSS	: İkili değişken (1: dönem zararı olması)

Finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin ölçümünde De Franco ve diğerleri (2011) tarafından kullanılan üç aşamalı süreç esas alınmıştır. Buna göre ilk aşamada, finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin ölçümü için iki şirketin (i ve j) muhasebe sistemlerinin aynı ekonomik olayı (şirketin yıllık hisse senedi getirisi ile ölçülen) finansal tablolarında benzer şekilde ne ölçüde yansıttığını ölçmek için 3 yıllık veriler kullanılarak kazanç tutarları belirlenmektedir. Aşağıdaki 3 no.lu muhasebe fonksiyonu (denklemler) kullanılarak ilk aşamada katsayılar belirlenmiştir.

$$\text{Earnings}_{it} = \alpha_i + \beta_i \times \text{StockReturn}_{it} + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

Yukarıdaki denklemlerde Earnings değişkeni, i şirketinin t dönemde net kâr/zararın dönem başındaki özkaynağın piyasa değerine bölünmesi ile bulunmaktadır. StockReturn değişkeni ise i şirketinin t dönemde hisse senedi getirisini temsil etmektedir.

Daha sonra bir şirketin karşılaştırılabilirliği için, aynı sektördeki şirketlerle ikili karşılaştırılabilirlik puanlarının beklenen kazanç puanları hesaplanmaktadır (4 ve 5). Bunun için aynı sektördeki j şirketi için muhasebe fonksiyonları ($\alpha_{j,t}$, ve $\beta_{j,t}$) tahmin edilmektedir.

$$E(\text{Earnings})_{iit} = \alpha_i + \beta_i \times \text{StockReturn}_{i,t} \quad (4)$$

$$E(\text{Earnings})_{ijt} = \alpha_j + \beta_j \times \text{StockReturn}_{j,t} \quad (5)$$

Son aşamada, 3 yıllık dönemin her biri için i şirketinin fiili ve tahmin edilen kazançları karşılaştırılarak, i şirketi ile j şirketinin o dönemdeki muhasebe fonksiyonu arasındaki yakınlık ölçülmektedir (6).

$$\text{Comp}_{ijt} = -\frac{1}{3} \times \sum_{t-2}^t [E(\text{Earnings}_{iit}) - E(\text{Earnings}_{ijt})] \quad (6)$$

Yukarıdaki işleme göre yapılan hesaplamalar, yapısı gereği negatif değerlerdir. Bu nedenle hesaplanan ölçü ne kadar küçük olursa (sıfırdan ne kadar uzak olursa) karşılaştırılabilir benzer şirketler arasındaki finansal tabloların karşılaştırılabilirliği de o derece düşük olacaktır.

4. Bulgular

4.1. Temel istatistiksel bilgiler

Tablo 2'de analizde kullanılan değişkenlere ilişkin özet bilgiler yer almaktadır. Analize dahil edilen şirketlerin denetim ücretleri ortalaması 12,47 iken finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin ölçümünde kullanılan CompIND değişkeninin ortalaması -0,12, Comp4 değişkeninin ortalaması ise -0,06'dır. Yang ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmada karşılaştırılabilirlik değişkeninin ortalaması -0,003 olarak bulunurken, Sun ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmada, -0,803 olarak hesaplanmıştır. Bu yönü ile analize dahil edilen şirketlerin finansal tablolarının karşılaştırılabilirlik düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 2

Değişkelere ilişkin özet bilgiler

	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
LNAF	9,95	17,21	12,47	1,33
CompIND	-1,57	-0,01	-0,12	0,15
Comp4	-1,48	0,00	-0,06	0,13
BIG4	0	1	,54	,50
SIZE	15,43	27,08	21,23	1,99
ROA	-0,78	1,03	,12	,18
LEV	0,01	1,11	,56	,24
LOSS	0,00	1,00	,16	,36

4.2. Modele ilişkin bulgular

Araştırma hipotezini test etmeden önce, oluşturulan modellerde yer alan değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olup olmadığı incelenmiştir. Değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olup olmadığının tespiti amacıyla da korelasyon analizi yapılmış ve VIF değerleri hesaplanmıştır. Afifa, Saleh ve Haniah (2023, s. 757) yaptıkları çalışmada korelasyon katsayısının % 80'den az olması ve/veya VIF değerinin 5'den küçük olması durumunda çoklu bağlantı sorunu olmayacağını ifade etmiştir. Tablo 3'e göre CompIND ve Comp4 değişkenleri haricinde çoklu bağlantı sorunu olmadığı görülmektedir. Bu nedenle CompIND ve Comp4 için ayrı ayrı model oluşturularak analiz yapılmıştır. Korelasyon analizine göre denetim ücreti ile finansal tabloların karşılaştırılabilirlik değişkenleri arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. Ayrıca denetim ücreti ile kontrol değişkenlerinden dört büyük denetim şirketi, şirket büyüklüğü ve finansal kaldıraç oranı arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Zhang'ın (2012) çalışmasında karşılaştırılabilirlik değişkeni ile denetim ücreti, şirket büyüklüğü, aktif kârlılığı ve dört büyük denetim şirketi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Buna karşın Yang ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmada denetim ücreti ile karşılaştırılabilirlik ile negatif yönlü, şirket büyüklüğü, finansal kaldıraç ve dört büyük denetim şirketi arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde Sun ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmada da denetim ücreti ile karşılaştırılabilirlik arasında negatif yönlü ilişki bulunurken, şirket büyüklüğü, dört büyük denetim şirketi ve aktif kârlılık oranı arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 3

Korelasyon analizi ve VIF değerleri

Değişkenler	VIF	LNAF	CompIND	Comp4	BIG4	SIZE	ROA	LEV
CompIND	1,10	-0,132**	1					
Comp4	1,08	-0,109**	0,933**	1				
BIG4	1,44	0,605**	-0,022	-0,015	1			
SIZE	1,52	0,787**	-0,170**	-0,155**	0,529**	1		
ROA	1,89	-0,017	-0,022	-0,042	-0,097*	0,002	1	
LEV	1,61	0,181**	-0,095*	-0,048	0,252**	0,229**	-0,557**	1
LOSS	1,52	-0,075	-0,150**	-0,132**	0,040	-0,083	-0,545**	0,344**

* p < 0,05, ** p < 0,01

Araştırma hipotezini test etmek amacıyla Model 1 ve Model 2 için OLS regresyon analizi yapılmıştır. Model bulguları Tablo 4’te sunulmuştur. Yapılan analizde bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama oranı Model 1’de % 66,84, Model 2’de % 66,78 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4

Analiz bulguları

Değişkenler	Model 1			Model 2		
	Katsayı	t	p>t	Katsayı	t	p>t
CompIND	-0.252	-1.10	0.271			
Comp4				-0.133	-0.53	0.559
BIG4	0.728	9.32	0.000***	0.723	9.26	0.000***
SIZE	0.43	21.45	0.000***	0.432	21.59	0.000***
ROA	-0.327	-1.34	0.018	-0.303	-1.25	0.213
LEV	-0.269	-1.55	0.121	-0.258	-1.49	0.138
LOSS	-0.163	-1.49	0.136	-0.149	-1.37	0.173
Sabit	3.133	7.82	0.000***	3.097	7.70	0.000***

* p < 0,1, ** p < 0,05, *** p < 0,01

Tablo 4’te yer alan bulgulara göre, H1 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre finansal tabloların karşılaştırılabilirliği ile denetim ücreti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak Zhang (2012), Yang ve diğerleri (2016) ve Sun ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmalarda anlamlı ve negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen kontrol değişkenlerinden dört büyük denetim şirketi ve şirket büyüklüğü ile denetim ücreti arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Bu bulguya göre şirketin dört büyük denetim şirketinden biri tarafından denetlenmesi durumunda denetim ücretinin daha yüksek olacağı söylenebilir. Bunun nedeni olarak da söz konusu şirketlerin kaynaklarının ve verilen hizmetin kalitesinden dolayı maliyetlerdeki artış olduğu söylenebilir. Ayrıca şirketin büyüklüğünün de denetim ücreti üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre de şirketin aktif toplamı büyüdükçe denetim riski artacağından denetim ücreti de buna bağlı olarak artış gösterecektir. Zhang (2012), Yang ve diğerleri (2016) ve Sun ve diğerleri (2022) yaptıkları çalışmada dört büyük denetim şirketi ve şirket büyüklüğü ile denetim ücreti arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki bulmuştur.

5. Sonuç

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin denetim ücretine etkisinin incelenmesidir. Bu amaçla Borsa İstanbul’da 2020-2022 döneminde işlem gören şirketlerin verileri temin edilerek analiz yapılmıştır. Çalışmada De Franco ve diğerleri (2011) tarafından geliştirilen karşılaştırılabilirlik ölçüleri kullanılmıştır. Çalışmada finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin denetim ücretine etkisinin incelenmesinde OLS regresyon analizi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin denetim ücretiyle anlamlı bir ilişki içinde olmadığı bulunmuştur. Ancak korelasyon analizi sonucuna göre denetim ücreti ile finansal tabloların karşılaştırılabilirliği arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bunun yanında şirketlerin büyüklüğü ve denetimi dört büyük denetim şirketinden birinin yapması ile denetim ücreti arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Kontrol değişkenleri ile ilgili bulgular, Zhang (2012), Yang ve diğerleri (2016) ve Sun ve diğerleri (2022)’un bulguları ile uyumludur.

Çalışmanın bulgularının değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken bazı sınırlamalar bulunmaktadır. Birincisi, çalışmanın örnekleminin, Borsa İstanbul’da işlem gören şirketlere ve kullanılan verilerin de kamuya açık verilere dayanmasıdır. İkincisi ise, finansal tabloların

karşılaştırılabilirliğine yönelik bu çalışmada kullanılan ölçümden farklı olarak literatürde başka ölçümlerin de kullanılıyor olmasıdır (örneğin Francis ve diğerleri, 2014).

Gelecekte yapılacak çalışmalarda, denetim ücreti ile ilgili daha uzun dönemli veriler ile çalışılabilir. Ayrıca bu çalışmada yalnızca halka açık şirketlere odaklanılmıştır. Bu nedenle gelecekteki çalışmalarda finansal tabloların karşılaştırılabilirliği ile denetim ücreti arasındaki ilişki, denetime tabi olan ancak halka açık olmayan şirketler de analize dahil edilerek genişletilebilir.

Yazar beyanı

Araştırma ve yayın etiği beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik kurul onayı

Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Yazar katkıları

Çalışma tek yazar tarafından hazırlanmıştır.

Çıkar çatışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek beyanı

Bu çalışma için herhangi bir destek alınmamıştır.

Kaynakça

- Acar, M. (2022). Bağımsız denetim ücretlerini etkileyen faktörlere yönelik bir araştırma: Şeffaflık raporlarında yer alan denetim gelirleri çerçevesinde BIST 100 örneği. *Sosyoekonomi*, 30(51), 365-388. Doi: <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2022.01.18>
- Afifa, M. M. A., Saleh, I. H. ve Haniah, F. F. (2023). Does earnings management mediate the relationship between audit quality and company performance? Evidence from Jordan. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 21(3), 747-774. Doi: <https://doi.org/10.1108/JFRA-08-2021-0245>
- Ahn, H. (2022) Fair value complexity and financial statement comparability. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 29(5), 1247-1266. Doi: <https://doi.org/10.1080/16081625.2021.1947861>
- Ahn, H. ve Sonu, C. H. (2021). The effect of audit partner style on financial statement comparability, *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*. 28(1), 44-70. Doi: <https://doi.org/10.1080/16081625.2020.1844999>
- Akan, N. ve Toutouchi Asl, M. H. (2018). Finansal tabloların karşılaştırma özelliğinin pay senedi fiyat eşzamanlılığına etkisi. *Mali Çözüm Dergisi*, 28(150), 125-145.
- Alali, F. (2011). Audit fees and discretionary accruals: compensation structure effect. *Managerial Auditing Journal*, 26(2), 90-113. Doi: <https://doi.org/10.1108/02686901111094994>
- Blanco, B., Dhole, S. ve Gul, F. A. (2023). Financial statement comparability and accounting fraud. *The Journal of Business Finance and Accounting*, 50(7-8), 1166-1205. Doi: <https://doi.org/10.1111/jbfa.12652>
- Cho, M, Ki, E. ve Kwon, S. Y. (2017). The effects of accruals quality on audit hours and audit fees. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*. 32(3), 372-400. Doi: <https://doi.org/10.1177/0148558X15611323>
- De Franco, G., Kothari, S. P. ve Verdi, R. S. (2011). The benefits of financial statement comparability. *Journal of Accounting Research*, 49(4), 895-931. Doi: <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2011.00415.x>
- Farshadfar, S., Samarbakhsh, L. ve Jiang, Y. (2023). Financial statement comparability and the usefulness of earnings: Some Canadian evidence. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 52, 1-12. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.intaccudtax.2023.100560>
- Francis, J. R., Pinnuck, M. L. ve Watanabe, O. (2014). Auditor style and financial statement comparability. *The Accounting Review*, 89(2), 605-633. Doi: <https://doi.org/10.2308/accr-50642>
- Hong, H. A., Ryou, J. W. ve Srivastava, A. (2023). Financial statement comparability and corporate tax strategy. *European Accounting Review*, 32(1), 85-112. Doi: <https://doi.org/10.1080/09638180.2021.1926301>

- Kang, M., Kim, J. W., Lee, H. Y., ve Lee, M. G. (2015). Financial statement comparability and audit efficiency: evidence from South Korea. *Applied Economics*, 47(4), 358-373. Doi: <http://dx.doi.org/10.1080/00036846.2014.972543>
- Kim, J. B., Li, L. Y., Lu, L. Y. ve Yu, Y. (2016). Financial statement comparability and expected crash risk. *Journal of Accounting and Economics*, 61, 294-312. Doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jacceco.2015.12.003>
- Kim, S., Kraft, P. ve Ryan, S.G. (2013). Financial statement comparability and credit risk. *Review of Accounting Studies*, 18, 783-823. Doi: <http://dx.doi.org/10.1007/s11142-013-9233-z>
- Majeed, M. A. ve Yan, C. (2019). Financial statement comparability and corporate tax avoidance Evidence from China. *Economic Research-Ekonomska Istrazivanja*, 32(1), 1813-1843. Doi: <https://doi.org/10.1080/1331677X.2019.1640627>
- Ning, D., Ullah, I., Majeed, M. A. ve Zeb, A. (2022). Board diversity and financial statement comparability Evidence from China. *Eurasian Business Review*, 12, 743-801. Doi: <https://doi.org/10.1007/s40821-022-00214-3>
- Saheed, D. O., Ajibola, I. M. ve Adedoyin, L. (2021). Efficacy of audit fee on audit quality of selected pharmaceutical firms in Nigeria. *Copernican Journal of Finance & Accounting*, 10(1), 53-66. Doi:<http://dx.doi.org/10.12775/CJFA.2021.003>
- Sousa, A. M., Riberio, A. M. ve Vicente, E. F. R. (2021). The impact of audit rotation on the comparability of financial reports. *Revista Contabilidade & Finanças*, 32(87), 413,428. Doi: <https://doi.org/10.1590/1808-057x202111830>
- Smith, C. (2022). The role of audit styles in financial statement comparability: South African evidence. *International Journal of Auditing*, 26(4), 572-589. Doi: <https://doi.org/10.1111/ijau.12296>
- Sun, J., Li, L. ve Qi, B. (2022). Financial statement comparability and audit pricing. *Accounting & Finance*, 62, 4631-4661. Doi: <https://doi.org/10.1111/acfi.12970>
- Terzi, S. ve Kıymetli Şen. (2022). Gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin açıklamaların denetim ücretine etkisi: Borsa İstanbul örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(45), 129-140. Doi: <https://doi.org/10.46928/iticusbe.1170118>
- Terzi, S. ve Kıymetli Şen. (2023a). Denetim ücreti ile denetim komitesinin karakteristikleri arasındaki ilişki: Borsa İstanbul örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 309-321. Doi: <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.1152369>
- Terzi, S. ve Kıymetli Şen. (2023b). Denetçi cinsiyeti ile denetim ücreti arasındaki ilişki: Türkiye örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 129-140. Doi: <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.1133750>
- Terzi, S., Kıymetli Şen, İ. ve Özkan, Ö. (2022). Denetim kalitesi ile denetim ücreti arasındaki ilişki: Türkiye'ye ilişkin bulgular. *Mali Çözüm Dergisi*, 32(172), 103-116.
- Tuan, K., Besen, R. ve Saygı, A. (2019). Bağımsız denetimde kalite göstergeleri: Literatür incelemesi. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 203-210.
- Türel, A., Yılmaz, F. ve Özveren, C. (2022). Türkiye'de bağımsız denetim ücretlerinin analizi. *Mali Çözüm Dergisi*, 32(172), 45-82.
- Yang, J. J., Zhou, Z. X. ve Wang, Y. W. (2016). The influence of accounting comparability on the audit fees. Y.Xu ve diğerleri (Ed.), *Advances in economics, business and management research: Vol. 10. 3rd International Conference on Management Science and Management Innovation* (s.308-313) içinde. Guilin, Çin.
- Yeşilçelebi, G. ve Altunel, M. (2022). Bağımsız denetimde kalite: nitel bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 757-774.
- Zhang, J. H. (2012). *Accounting comparability, audit effort and audit outcomes*. Erişim adresi: https://repository.lsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1268&context=gradschool_disertations
- Zhang, J. H. (2018). Accounting comparability, audit effort, and audit outcomes. *Contemporary Accounting Research*, 35(1), 245-276. Doi: <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12381>
- Wang, F., Zhang, Z., Ho, L. C. J. ve Usman, M. (2023). CFO gender and financial statement comparability. *Pacific-Basin Finance Journal*, 80, 1-20. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2023.102100>